

A könyvtári szolgálat jogi szabályozása III.

1—2. rész

Új kiadványok ismertetése kapcsán gyakran írjuk: hiánypótló könyvet kap kezébe az olvasó. A *könyvtári szolgálat jogi szabályozása* újabb két kötetének megjelenésekor elsősül szintén ez jut eszünkbe, hiszen 14 év telt el azóta, hogy előzménye napvilágot látott.

A csaknem másfél évtized alatt bekövetkezett társadalmi változások nem hagyták érintetlenül a könyvtárügyet sem. Természetes tehát, hogy a változásokat — időben és késésekkel — követte e viszonyok szabályozása is. Az 1976. évi 15. sz. tvr-rel megélénkült, színvonalas könyvtárügyi jogalkotó tevékenység vette kezdetét, amely napjainkban is tart, és a szabályozásra váró rész kérdések tömegét tekintve, feltételezhetően a következő években is folytatódni fog. Az új társadalmi követelmények, feltételek és azok új szabályozása arra „kényszerítették” a könyvtárügy irányítóit, a könyvtárak vezetőit és a könyvtárosokat, hogy a szervezet, a működés, a szolgáltatások és a belső munka korszerűsítése érdekében az utóbbi időben gyakrabban forgassák a szórakoztató irodalomnak igazán nem nevezhető jogszabálygyűjteményeket. Az pedig köztudomású, hogy a jogszabályok használata sokszor még a jogász szakemberek számára is nehéz feladat. Egy-egy szakterület szabályai nem azonos szintű jogszabályokban, nem egyidőben jelennek meg, nem is egy helyen találhatók, hanem szétszórtnak, néha rejtetten, más szakterület szabályainak jelentéktelen részeként léteznek, arról nem is beszélve, hogy hatályosságuk elbírálása tovább bonyolítja használatukat. Így nem csupán a szerzők iránti udvariasság mondatja velünk, hogy munkájukkal nagy segítséget adtak a könyvtárügy irányítóinak, a könyvtárak vezetőinek, a könyvtárügy korszerűsítésén fáradozó magyar könyvtárosoknak.

A kiadvány tartalmilag két szempontból értékelhető: a jogi szakszerűség és a könyvtári használhatóság szempontjából. Az elsőről bármit mondani is merő nagyképcség volna, hiszen a szerzők elméletileg és gyakorlatilag képzett és tapasztalt jogász-könyvtáros szakemberek, akik nem teszik meg azt a „szívességet” az értékelésre vállalkozónak, hogy szakmai „bakikat” követnének el.

A válogatással és a szerkesztéssel mind tartalmi, mind metodikai szempontból egyetérthetünk. A kiadvány *tartalmilag* nemcsak azokat a jogszabályokat foglalja magában, amelyeket a jogal-

kotó kifejezetten a könyvtárügy szabályozására szánt, hanem az egyéb társadalmi viszonyokat szabályozó joganyagot is, ha az a legkisebb mértékben is érinti a könyvtárügyet. A válogatásnak azt a szempontját szintén helyeselhetjük, hogy az általános társadalmi érvényű joganyagot (ilyen például a Munka Törvénykönyve) a kötet nem, illetve csak részben — a könyvtárakat közvetlenül érintő jogszabályok esetében — közli. Ezek jórészt az általános jogszabályok szakterületi alkalmazásai. A szerkesztés *alpmódszere* — a joganyagnak a korábbi kötetekben is használt könyvtári szakfogalmak szerinti fejezetekre és alfejezetekre osztása, azon belül a jogszabályok hierarchikus sorrendjéhez igazodó időrend — szintén a legmegfelelőbbnek ítéltető. Ez adja a kötetek *szerkezetét* is.

Nagyon jó, hogy a szerzők tartalomjegyzék, jogszabálymutató és tárgymutató formájában utalnak az előző két kötetben szereplő hatályos és nem hatályos jogszabályokra is. Szakmai-módszertani felkészültségüket mutatja, hogy a hatályvesztésre sokféle módon hívják fel a használók figyelmét: a lábjegyzetekben, megjelölve a hatályon kívül helyező jogszabályt vagy jogszabályhelyet; a jogszabálymutatóban technikai jelekkel (325—336. l.); a második kötet végén pedig a függelékben, ahol közlik az általuk átfogott időszak alatt kiadott, de ugyanezen idő alatt már hatályon kívül is helyezett jogszabályokat és azok mutatóit.

A kiadvány erényeinek iménti felsorolása egyben azt a véleményünket is kifejezi, hogy a használhatóság kritériumainak a kötet megfelel, betöltheti a neki szánt eszköz-szerepet. Az egyetlen nagyobb ellenvetés mégis a használat szempontjából tehető. Ismeretes, hogy az egységes értelmezés, a jogalkalmazás, a jogkövetés és a törvényesség szempontjából egyaránt fontos a jogszabályok időnkénti ellenőrzése és rendezése. Sőt, a minisztereket ilyen (jogszabályban előírt) kötelezettség terheli, az igazságügy-miniszternek pedig két éventenként a rendezésről jelentést kell tennie a Minisztertanácsnak. Ezért majdnem érthetetlen, hogy miért nem a *hatályos könyvtárügyi jogszabályok gyűjteményét* kaptuk kézhez ebben a két kötetben, feleslegessé téve ezzel az előző két kötet használatát! Egyáltalán nem bizonyos, hogy ez a kifogás a szerkesztőket illeti, de sajnáljuk, hogy e nagy fáradság,

amelyet majdnem másfél évtized joganyagának összegyűjtése, rendezése, szerkesztése és a korábbi két évtized joganyagával való óhatatlan egybevetése követelt a szerkesztőktől, miért nem eredményezhetett egy hatályos jogszabálygyűjteményt? Megállapítani azt, hogy melyik jogszabály veszítette el hatályát (egészben vagy részben), milyen jogszabály, illetve milyen jogszabályhely módosította, és azt a kereső hol találja meg, nem kisebb munka, mint összegyűjteni azt, ami hatályos. Semmi kétségünk, hogy a hatályvesztésre történő — fentebb leírt — sokoldalú figyelemfelhívás azt jelzi, hogy a szerzők ezt nagyon fontosnak tartották, tehát (elnézést, ha a szándékot törekvéseikbe csupán belemagyarázom) szívük szerint ők is hatályos gyűjteményt készítettek volna. Mivel nem ezt tették, egyéb kérdésekben is megalkuvásra kényszerültek, például a kiadvány szer-

kezetét adó könyvtári fogalmak használatában, amelyek — mint az előszóban maguk is megállapítják — oly nagy mértékben módosultak, hogy nem lehetett egységes tárgymutatót készíteni a régi és az új joganyagra.

Elismeréssel és köszönettel adózva a kötetet összeállító és szerkesztő *Balászné Veredy Katalinnak* és az örökifjú *Takács Józsefnek*, javasoljuk a Művelődési Minisztérium könyvtári osztályának, hogy az új alapjogszabályok által szükségessé tett rész-szabályozások (például a szakfelügyeletről, az együttműködésről stb.) megjelenése után adjon megbízást a szerzőpárosnak a hatályos könyvtárügyi jogszabályok összegyűjtésére, rendezésére és szerkesztésére is. (*Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp., 1980., NPI. XII, 498 l., 444, VI, [1] l. 135 Ft*)

D r. R o m á n L á s z l ó n é

bibliográfiák

Gyuris György—Vajda Lászlóné: Írások Móra Ferencről

A Somogyi Könyvtár kiadványainak 23. köteteként jelent meg — az impreszum adatával ellentétben nem 1981-ben, hanem még 1980 utolsó negyedében — a Móra Ferencről szóló irodalmat regisztráló bibliográfia.

Nem a szörszálhasogató precizitás, nem is a dolog kuriozitása, hanem egészen más: a szerkesztő huncut kis bosszújának dicsérete vezetett első mondatunk lejegyzésére. Az évfordulás kiadványnak szánt összeállítás nyomdai kivitelezésében ugyanis akkora csúszások voltak, amelyek méltán megingatták a bizalmat, s a szerkesztő a biztonság okáért a későbbi kiadási évet látta ajánlatosnak feltüntetni; az évfordulót követően már úgyis egyre megy, hogy egy vagy két évet késik-e a kiadvány! A pótlapon beillesztett újabb adalékok közlése előtt néhány sorban olvasható a sok huzavonával járó megjelenés históriája. Ez a szerkesztői fogás jó figyelmeztetés kellene, hogy legyen az érdekelteknek: ha a tartalmi, a szellemi munka idejében elkészül, a kivitelező is tegye meg a magáét! Azért szoltunk előljáróban és részletesebben erről, mert — sajnos — nem kivételes jelenség az évfordulás kiadványok késése technikai okok miatt.

A szegediek megnyugtatósára a Móra-kutatók és tisztelők nevében bizvást ál-

líthatom, hogy munkájuk nem veszítette el és nem is veszítheti el időszerűségét; ahogyan a *Móra Ferenc írásai* című bibliográfiát megjelenése óta használjuk, ugyanúgy fogjuk lapozni, használni az újabb kiadványt is. Feltéve, ha jut belőle mindenüvé, ahol szükség van rá!

A Móra Ferencről szóló bibliográfiába felvett és időrendben közölt írások tételes száma — a pótlásokkal együtt — 2108. A gyűjtőmunka a legkülönbébb forrásokra terjedt ki: monográfiák, tanulmánykötetek, helyi és országos folyóiratok, hírlapok anyagát hozta felszínre. A szerkesztők nemcsak a Móra írói működésével kapcsolatos írásokat, hanem a tudományos munkásságára és közéleti tevékenységére vonatkozó tanulmányokat, cikkeket és fontosabb utalásokat is számba vették. Valószínű, hogy a legtájékozottabb Móra-kutatók számára is tartogat eddig ismeretlen adalékokat ez a gyűjtemény.

Az időrend szerinti elrendezés érdekes tanulságokra, összefüggések felismerésére vagy éppen kérdések felvetésére nyújt lehetőséget. Valóban megcsappant-e az érdeklődés Móra iránt az ötvenes évek első felében (mint ahogyan az akkoriban megjelent, viszonylag kevés számú, reá vonatkozó publikációból következtetni lehetne), vagy a hivatalos művelődéspolitikai-